
KRÓNIKA

NYÁRI KÉPZŐMŰVÉSZETI KÖRKÉP – Zágrábban a Perčić-hagyaték kiállításán kívül – melyről Kérdések és válaszok rovatunkban részletesebben beszámolunk – még két kiállítás kellette fel a szakma és a közönség érdeklődését a nyár folyamán. A Jezsuita téri múzeumi központban Gundulić álma címmel tárlatot rendeztek, melyet a dubrovniki költőnek szenteltek a kiállítás létrehozói, Slobodan Prosperov Novak, Željko Kovačić és Zlatka Kauzarlić Atač. A kiállítás nem mindennapi, s közelebb járunk az igazsághoz, ha a nagyméretű díszletek látványos bemutatójának nevezzük, amely ellentéte kíván lenni a tudományos-száraz anyaginterpretációnak. Mivel manapság már nemcsak a műalkotásnak van piaca, hanem a kiállításrendezők is kasszasikert akarnak elérni, s mert a mai, a tévé által megbabonázott, eltompult emberek érzékére nehezen lehet hatni, mindenképpen dicséretre méltó ez a kezdeményezés, mely a kiállítás attraktív modelljét valósította meg. Minden bizonnyal az utóbbi évek jelentős bécsi tárlatai szolgálhattak mintaként a kiállítás létrehozói számára. Úgy látszik, a képzőművészeti rendezvénynek, hogy vonzó legyen, és valóban elősegítse a műalkotások befogadását, exkluzívnak, rendhagyónak és attraktívnak kell lennie.

Természetesen nemcsak újszerűsége miatt érdemel figyelmet ez a tárlat. Igen értékes a dubrovniki költő életét és munkásságát bemutató anyag, amelyet a klasszikus és modern kifejezőeszközök egybefonódásával, a díszletekhez hasonló környezetben állít élénk ez a kiállítás. Felkelti érdeklődésünket a Jurje Petrović reneszánsz kápolnájának részlete a megfestített Krisztussal, valamint számos más, Gundulić életével és munkásságával kapcsolatos kiállítási

tárgy. Továbbá Vlaho Bukovac Dubravka című festménye, amely budapesti millenniumi kiállítás után a Szépművészeti Múzeum tulajdonába került, s így ezt a jelentős képzőművészeti alkotást is most láthatta először a hazai közönség.

A Gundulić álma című kiállítás felidéri a 16–17. század hangulatát, megérint bennünket a kor szelleme, s a mai szemlélőben felidéződik a régmúlt embereinek életérzése is.

A zágrábi képzőművészeti és iparművészeti múzeumban rendezte meg Oleg Hadžić és Vlada Maleković A pálos rend Horvátországban című kiállítást. A pálos rend Horvátországban 1244-ben jelentkezik, a dubicai kolostor létesítésével, s II. József türelmi rendelete után szűnik meg, 1786-ban. A kolostorok lakói ügyes kézművesek voltak, munkáik közül pedig nem egyet jelentős képzőművészeti értékékként tartunk számon. A jasenovaci, sisaki és lepoglavai kolostorokéi mellett számos olyan muzeális értékű alkotást láthatunk, amelyen a vallási szimbólika az alkotói egyéniség kézjegyével párosul. A kiállítás fölépítése és elrendezése művészeti és muzeológiai szempontból egyaránt tökéletes, ami minden bizonnyal többéves tudományos kutatómunka eredménye. A monumentális és átfogó anyagot kiválóan elkészített katalógus teszi megközelíthetővé.

„Világhódító volt... messzi kontinensekre toltta előre katonáit, s mindenütt ütközetet nyert. Az agyag fegyver lett kezében, szebb uniformist pedig nem kapott katona, mint Zsolnay csudás ércfényben lángoló lüszterei. Vékonyka szivárványszerű lehelet a törékeny fajansztestben; anyag, amely ércé pirul. De

minő művészet van ebben a földalaktatásban!” ... ezt az 1900-ban a Budapesti Naplóban megjelent idézetet választotta Katona Imre a Gondolat kiadónál megjelent *Szemtől szemben Zsolnay Vilmostal* című könyvének mottójául, s mi is ezekkel a szavakkal jellemezhetjük legtalálóbban azt a kiállítást, amely a zágráb–pécsi kulturális együttműködés keretében valósult meg a zágrábi múzeumkiállítási központban. A kiváló művész, üzletember és feltaláló Zsolnay Vilmos alapította gyár termékeit nálunk mindig is nagyra értékelték, nagy számban találunk Zsolnay-kerámiát Rijekán, Szarajevóban, Splitben, Zágrábban, Eszéken, Szabadkán és másutt. A szecessziós építéssel egyik válfaja éppen a Zsolnay-kerámia alkalmazásával jött létre – erre példaként leginkább a vajdasági, pontosabban a szabadkai épületek szolgálhatnak. A városházában például ma is változatlan fénytel ragyog a Zsolnay-eozin, a városháza előtti téren levő szökőkút pedig pirogránitból készült. Ezenkívül Palicson két nagy méretű kék Zsolnay-váza található, amelyeket Zsolnay Miklós ajándékozott 1912-ben Szabadkának. De a szabadkai Raichle-palata és a szarajevói tanáczháza is imponánsan hirdeti Zsolnay termékeinek örökkévalóságát. A zágrábi kiállítás már csak itteni vonatkozásai miatt is figyelmet érdemel.

A tárlat rendezői – élükön Romvári Ferenc pécsi művészettörténésszel – nem fukarodtak a kiállítási anyaggal, gazdag gyűjteményt hoztak Zágrába. A vázák és korsók a múlt századtól napjainkig mutatják be a Zsolnay-gyár termékeit. Itt láthatjuk Klein Armin remekművű tányérjait, Zsolnay Sikorszky Júlia pávas-madaras vázáit, Rippl-Rónai József, Apáti Abt Sándor, Nikelszky Géza, Mattyasovszky Zsolnay László alkotásait. A virág alakú vázáknak, tulipánmotívumoknak, a szirmok átetszőségének, a színeknek, fényeknek és formáknak, a keleti kerteket idéző, antik vagy bizánci méltóságot hirdető alkotásoknak a szépségét és gazdagságát felesleges részletesen ecsetelni, két kiállítási tárgy azonban külön figyelmet érdemel. Az 1917-ben készült, fehér alapon kék és barna árnyalatú Bödöny az egyik, amely feliratával együtt – „egy kis ízelítő köll – a régi jó időkből” – érdekes színfolttja a tárlatnak, a másik a hatalmas méretű Alhambra, amely széttárt szárnyú madárként villogtatja átetsző kék, sárga, barna, zöld és aranyszíneivel még a gazdagon díszített fejkéjű sokak menyasszonyt is felidézi a tudatunkban.

A nyáron megrendezett belgrádi képzőművészeti események között Petar Omčikus kiál-

lítása mellett Milorad-Bata Mihailović tárlata keltett érdeklődést. Milorad-Bata Mihailović 1923-ban született, a II. világháború után a belgrádi képzőművészeti akadémiaira iratkozott. Omčikusszal együtt a Zadari Csoport tagja lett, s mert egyikük sem ismeri el az akkor még egyedül lehetségesnek tartott szocialista realizmust, mindketten Párizsba költöznek 1952-ben, ahol bekerülnek a modern képzőművészet áramába, s alkalmuk nyílik arra, hogy rátaláljanak saját kifejezőeszközeikre. Párizsban a művészeti kényszertől megszabadulva Milorad-Bata Mihailović az erőteljes koloritúsú képektől kezdve az absztrakt tájképfestésig mindent kipróbált, s kísérletei közepette talál rá egyéni stílusára, amelyhez mindvégig hű maradt, a divat változásai s New York-i évei sem tántorították el tőle. Hatalmas, monumentális festményeit nézegetve, expresszív ecsetkezelését és lángoló színakcentusait szemlélve az az érzésünk, hogy a festő a divatáramlatoktól függetlenül érlelte ki képeinek azokat az elemeit, amelyek alapján ma posztmodern művészek tarthatjuk. Mihailović megőrizte a bizánci kultúra iránti csodálatát, ám akárcsak El Greco, kizárólag saját intuíciójában bízott, így érthette meg, állhatatos ragaszkodásával a saját útjához, hogy nagyon is korszerű festőművész lett – a mai modern festészeti irányzatoknak nem ment elébe, azok érték utól őt.

Pancsován június folyamán ötödik alkalommal rendezték meg az országos szobrászati kiállítást, amelyre kétvenként érkeznek országunk minden tájáról a képzőművészeti alkotások. A szobrok ezúttal is szerzőik egyéniségét tükrözik, s a mi világunkról is elárulnak valamit. Az idén is főként a legfiatalabb alkotók állítottak ki. Válságoktól terhes világunkban fel-tétlenül üdvözölni kell minden olyan kezdeményezést, amely képes a magújulásra. A pancsovai szoborkiállítás mindenképpen ezek közé tartozik, ezért kapta meg már két évvel ezelőtt a Forum Képzőművészeti Díjat is. Az idei kiállításon bemutatott anyagból, úgy hiszem, nem egy maradandó értéke a jugoszláv szobrászatnak. (B. D.)

ELHUNYI NEBOJŠA MITRIĆ SZOB-RÁSZMŰVÉSZ – Belgrádban 58 éves korában elhunyt Nebojša Mitrić szobrászművész, egyik legismertebb portrékészítőnk. Az egykori szabadkai diák a fővárosban végezte el egyetemi tanulmányait, majd itt is telepedett le, és alkotta meg legjelentősebb munkáit, többek között Lazar fejedelem Kruševac-on és Stefan Lazarević

Belgrádban felállított szobrárt. Ismertek még a Vuk Karadžićról, Nikola Tesláról, Radoje Domanovićról, Branko Miljkovićról, Ivan Tabakovićról és Pavle Beljanskiról készült mellszobrai is. A közelmúltban is két alkotását avatták fel, egyiket Szentendrén, Lazar fejedelem mellszobrárt, a másikat Belgrádban, a Szent Száva-templom kupolakeresztjét. Az életének önkézzel véget vető jeles szobrász alkotásait az elmúlt évek során több európai nagyváros közönsége is láthatta, többek között bemutatkozott Londonban, Párizsban, Amsterdamban és Frankfurtban is.

VAJDASÁG FESTÉSZETE 1955 ÉS 1972 KÖZÖTT – Ezzel a címmel rendezett nagyszabású kiállítást az újvidéki Modern Művészetek Képtára, folytatva azt a sorozatot, amely keretében be kívánja mutatni tartományunk festészetének háború utáni alakulását. A tárlaton, amelyet Miloš Arsić custos állított össze, 36 festő és képzőművész mintegy 170 alkotásával prezentálja ezt az időszakot. A kiállítás alkalmából nagy előtanulmánnyal ellátott gazdag kép- és dokumentációs anyagot megjelentető katalógus is készült.

SZOMBATHY BÁLINT KASSÁK-DÍJA – A párizsi *Magyar Műhely* 1989. évi Kassák-díját Szombathy Bálintnak ítélték oda. „A jugoszláviai magyar és a jugoszláv irodalom egyik legjelentősebb alkotója, Szombathy Bálint konkrét és vizuális költő, performer, számos, a mai művészetekkel foglalkozó esszé és tanulmány szerzője. Pályája kezdettől a modernség jegyében ível. Alapító tagja volt a Szabadkán 1969-ben alakult Bosch + Bosch művészeti csoportnak, és az *Új Symposion* szerkesztésében is jelentős szerepet vállalt. Több könyve jelent meg, vizuális és küldetményművészeti (Mail Art) művei jelentős nemzetközi kiállításokon szerepelnek” – indokolta meg döntését a Kassák-díjat odaítélő zsűri.

PULAI FILMFESTIVÁL – Augusztus folyamán harminchatodik alkalommal rendezték meg Pulában a jugoszláv filmek fesztiválját, amelyen a tavalyi szemle óta elkészült alkotásokat mutatták be. A huszonöt játékfilmet öttagú bírálóbizottság (Lordan Zafranović, Žarko Dragojević, Tone Partljić, Krsto Škanata és Zelimir Žilnik) értékelt. A filmkritikusok szerint az idei szemlé – bár öt-hat figyelemreméltó alkotást láthatott a közönség – a középszerűség jellemezte. A hazai filmek forgatókönyvei egyre kidolgozottabbak, érdekfeszítőbbek, annak

ellenére, hogy még mindig nem napjaink emberének létkérdéseiről, legégetőbb problémáiról szólnak. „A hazai filmművészet legújabb termésének és az ideji, 36. pulai játékfilmfesztiválnak a színvonalát az a tény kommentálja a legjobban és egyben a leglesújtóbban, hogy a legmagasabb művészi színvonalú alkotás egy másfél évtizeddel ezelőtt készült tévéprodukció, amelynek értékét már a marandóság is igazolta. Ivica Matić, a fiatalon elhunyt rendező *Nő tájképpel* című következetes stílusú és kiegyensúlyozottan komponált alkotása ma is ugyanolyan friss, erőteljes és magával ragadó, mint annak idején volt, amikor készült. (...) A tematikai és a műfaji változatosságot nem érheti különösebb kifogás, a technikai kivitelezést viszont annál inkább. Ezt nem lehet csupán a pénzhiánnyal és a felszerelés elavultságával indokolni, mert ha az egyik film hangfelvétele például jó, a másiké rossz, akkor nyilván hanyagságról, nemtörődömségről lehet szó. A rendezők a hazai módra értelmezték vigjáték mellett – amelyből melleseleg szólva az idén mindössze néhány szerepelt a fesztiválon – most már gyakrabban kokettálnak egyéb műfajokkal, mint azelőtt, például a krimivel, gengszterfilmmel, rémfilmmel, zenés produkcióval. Csak az a baj, hogy a műfaji alapszabályokat nem mindig tartják be” – írta a fesztiválról Ládi István, a *Magyar Szó* filmkritikusa.

A szemle nagydíját, a Nagy Aranyaránát Goran Marković *Gyűjtőközpont* című alkotása érdemelte ki, ennek a filmnek a legjobb a forgatókönyve is (Dušan Kovačević munkája), ebben láthatta a közönség a legjobb női epizódszereplőt, Radmila Živkovićot. „Goran Marković minden filmjében valami mást próbál, nem az a rendező, aki ugyanazt a gondolatot variálja más-más történet keretében. Ezúttal nagy sikerű szindarab nyomán alkotta meg *Gyűjtőközpont* című művét, Dušan Kovačević azonban a film számára újírta az evilág és a túlvilág közötti furcsa, de nagyon ironikus kommunikációról szóló színművét. (...) Az öreg archeológus meglegi azt a római szarkofagot, amelyen át el lehet jutni a Gyűjtőtáborba, vagyis a túlvilágra, ahova a történelem csúnya epizódjainak labirintusán és Hádész birodalmán át, a Sztűx folyón vezet az út. A régész izgalomban szívészélhűdésben meghal. A diagnózis azonban téves, csupán klinikai halálról van szó, s így közvetítő szerepet tölt be a túlvilág és az evilág között. A felfedezett átjárón a történet szereplőinek néhány rég meghalt hozzátartozója is hazalátogat, de amikor látják, milyen primitív az a világ, ahova vágakoztak, inkább visszamennek az

örökkévalóságba. Ezt a sokrétű és asszociációkat kiváltó, a múltunkra utaló és a jelenünket ostromozó, sajátos humorú vígjátékot Goran Marković a szindarab műfaji korlátai közepette és ellenére leleményesen rendezte meg a tőle megszokott magas színvonalon” – írta a nagydíjas filmről Ládi István.

A Nagy Ezüstáránát Ademir Kenović *Kuduz* című filmje kapta meg, s ebben játszott a legjobb női főszereplő, Snežana Bogdanović. A Nagy Bronzáránát Verdan Mihletić, Mladen Mitrović és Dragutin Krenčer filmje, a *Hamburg – Altona* érdemelte ki.

A legjobb rendezésért járó díjat Jože Pogačnik kapta *Astoria kávéház* című filmjéért, amelyben a legjobb férfi főszereplő, Janez Hočvar alakítását láthatta a közönség. Ivica Matić *Nő tájképpel* című filmje különdíjban részesült.

A zágrábi *Vjesnik* napilap nap mint nap tíz filmszakértő véleményét kérte ki a filmekről. A Nenad Đukić, Dražen Ilinčić, Mirko Kostović, Blagoja Kunovszki, Ante Krušter, Ládi István, Rajko Munitić, Toni Tršar, Milan Vlačić és Darko Zubčević összetételű nem hivatalos zsűri egytől ötig osztályozta a megtekintett filmeket. A filmkritikusok véleménye szerint legjobb Ivica Matić *Nő tájképpel* című filmje, a második Goran Marković *Gyűjtőközpontja*, a harmadik Ademir Kenović *Kuduz*, a negyedik Rajko Grlić *Ördögi paradicsom* című játékfilmje.

A PANNON CSÚCS KRITIKAI VISSZHANGJA – Az idei pulai filmfesztiválon bemutatott az Újvidéki Televízió és a belgrádi Film danas koprodukciójában készült Pannon csúcs című játékfilm, amelyet Petrović Balázs Éva rendezett Balázs Attila forgatókönyve alapján. Az alábbiakban a film fogadtatásába nyújtunk betekintést:

„A Petrović Éva rendezésében és Balázs Attila forgatókönyvíró társrendezésében készült Pannon csúcs című filmnek kifejezetten tévédráma jellege van, ezért talán nem is filmfesztiválon a helye, ám mégsem maradt teljesen észrevétlen ott sem, ami legnagyobb részben a jó forgatókönyvszövegnek és Bicskei István kiváló színészi játékának köszönhető. A film negyven évet fog át, megrázó történet egy olyan emberrel, aki a politikai változások és eszmék között őrlődik, azonban meg van terhelve a szerző impresszióinak ballasztjaival, amelyek irodalmi, színházi alkotásokat és filmeket juttatnak eszünkbe (Borisz Davidovics síremléke – Danilo Kiš, Horvát Faust – Slobodan Šnajder, Tanú – Bacsó Péter)” – írja a filmről Vesna Čekić az újvidéki *Dnevnikben*.

„A film főhőse a fehér orosz Iváncsin Péter, aki az opera és a pannon csúcscsok szerelmese: a viharos ötvenes években politikailag gyanússá válik, és viselnie kell származásának következményeit. Ezt a témát nálunk eddig nemigen dolgozták fel, vagy sokkal kevesebb művészi hitellel mutatták be, mégis azt kell mondanunk, hogy Petrović Éva monoton, vontatott és nem kommunikatív filmje nem valami nagy nyeresége a jugoszláv filmművészetnek. Nem hiszem, hogy annak a kornak a valódi drámáját ki lehetne fejteni a vég nélküli monológokkal és az egymással össze nem függő képsorok segítségével. Szóval, meg lettünk volna ezen a fesztiválon a Pannon csúcs nélkül is.” (Verica Petkovska, belgrádi Borba)

„Petrović Éva Pannon csúcs című filmje kiábrándító volt. Ennek az ötvenes évekre való megkésített reflexiónak az elkészítésére nincs egyetlenegy alapos ok sem, mert Bacsó Péter Tanúja után nincs értelme egyetlenül variálni ezt a témát, amelyhez nem is nőtt föl ez a film.” (Milan Mitić, belgrádi *Večernje novosti*)

„Az egyetlen rendező, aki ebben az évben tűnt föl, a debütáns Petrović Éva, aki az Újvidéki Televízió és a Film danas koprodukciójában készítette el a Pannon csúcs című filmet, amelyet nehezen tudnánk beilleszteni a jugoszláv film valamely vonulatába. Ez tulajdonképpen magyar film, magyar színészekkel, magyar nyelven. Természetesen a jugoszláviai magyarokról van szó, s a film cselekménye jugoszláviában zajlik.

Egy ártatlan operaénekes sorsáról szól, akit a rendőrség üldöz, és aki az események sodrában végül a punkokhoz csatlakozik. Ez előtt azonban többször ül börtönben, néhányszor kiugrik az ablakon, belezuhan a zenekari árokba, otthagya a színházat, és egy időre kikerül az utcára. Tehát egy tragikus-groteszk filmről van szó, amely a totalitarizmust, s természetesen a sztálinizmust is, támadja. Azonban a film túlságosan is vontatott, meg van terhelve fölösleges szimbólumokkal, és valami módon egy másféle szzenzbilitásról tanúskodik, amely idegen a hazai filmgártásban.

Mindennek ellenére a fiatal Petrović Éva első filmje, a Pannon csúcs nem rossz indulás.” (Mira Boglič, zágrábi *Vjesnik*)

Ládi István, a Magyar Szó filmkritikusa a következőket állapítja meg a filmről: „Petrović Éva Balázs Attila forgatókönyve nyomán alkototta meg a Pannon csúcs című sokrétű és összetett filmjét az orosz emigráns nálunk született fiáról, aki a hegycsúcscsok és az opera szerelmese, s ártatlanul meghurcolják a történelmi

és politikai változások közepette. Az egyén és a hatalom, a művészet és az ideológia, a feltérés és lebukás, az ambíciók és a gyakorlat relációján számos kérdést vet fel, sok mindenre utal, sok mindent jelez, ami odahat a főhős metamorfózisára, mindez mégis feltételes marad. A nem filmszerű, inkább irodalmi szöveget realista képsorokkal egyesíti az idősíkokat egy síkba helyezi ez a kísérlet, s ezáltal az utalások és jelzések még összetettebbé válnak. A film fényképezett színházként hat, tévéjáték, amely lehet, hogy a kis képernyőn egészen más megvilágítást nyer és más benyomást kelt, mint a mozivászonon. A Pannon csúcsban fellép szinte az egész vajdasági magyar színészgárda. Bicskei István alakítása kiváló, de a többiek is mind jól megállták a helyüket. Remélhetőleg a film alkotói e produkció tapasztalatai alapján fognak tovább kísérletezni, és törekvésükben kellő támogatásban is részesülnek majd.”

A filmkritikusokból álló tisztagú nem hivatalos zsűri tizenöt pontot adott Petrović Éva filmjének, s így a Pannon csúcs a huszonöt bemutatott film közül a 15. helyet szerezte meg, holtversenyben Zdravko Šotra Rigómezei csata című filmjével.

IN MEMORIAM MIRA TRAILOVIĆ – Hatvanöt éves korában meghalt Mira Trailović (1924-ben született Kraljeván), a jugoszláv, sőt az európai színházi élet jelentős egyénisége. Színházi ember volt a szónak a legteljesebb értelmében, intézményeket létesített (Atelje 212, BITEF), miközben a belgrádi színházi élet összekötője Európával és a világgal maga is intézménnyé vált. – Harminchárom évvel az után, hogy írokkal, rendezőkkel, színészekkel együtt kitalálta az első avantgárd jugoszláv színházat, a belgrádi Atelje 212-t, melynek több mint negyedszázadig igazgatója volt, Mira Trailović elbúcsúzott a színházról és az élettől, attól a két jelenségtől, amit talán mindennél jobban szeretett, s ami számára elválaszthatatlanul egyet jelentett. Mielőtt Az Atelje 212 élére került, Mira Trailović zene- és színiiskolát végzett, hallgatója az építészeti, a technológiai karnak, diplomál a művelődéstörténeti tanszéken, majd színésznőként s rendezőként is oklevelet szerez. Első munkahelye a Belgrádi Rádió, ahol bemonodó, dramaturg s hangjáték-rendező. Mira Trailović rendezte az 1956 őszén indult Atelje 212 első bemutatóját, Goethe *Faustjának* kamaraelőadását, Viktor Starčičtyal, Mata Miloševićyel, Ljubiša Jovanovićtyal és Marija Crnoborival együtt. S ekkortól többször jegyezi rendezőként színházának előadásait.

Mira Trailović rendezte Shaw *Don Juan a pokolban*, Sartre *Zárt tárgyalás*, Ionesco *Székek*, Sztravinszkij *A katona története*, Camus *Féltreértés*, Albee *Nem félünk a farkastól* (évekig a színház legismertebb előadása, 171-szer játszották), Eliot *Koktél hatkor*, Weiss *Marat/Sade*, Ragni-Rado *Hair* (több mint 200 előadással a színház egyik legnépszerűbb produkciója volt), Witkiewicz *Az anya* című művek Atelje 212-beli bemutatóit. Néhány Trailović-rendezés jelentős színházi esemény volt s maradt, de a belgrádi színházi világ Madame-ja elsősorban nem előadások, hanem a színházi élet folyamatának rendezésével-szervezésével vált jelentőssé. Kezdeményezője és alapítója volt a BITEF névre hallgató Belgrádi Nemzetközi Színházi Fesztiválnak (1967) amely néhány év alatt – köszönve elsősorban éppen Mira Trailović nagyszerű szervezőkészségének és ügyes színházi diplomáciájának – a világ egyik legismertebb színházi fesztiváljává vált. Ennek a sikerének köszönve nevezték ki Mira Trailovićot a nancyi Nemzetek Színháza igazgatójává. Kitüntetéseit köztük a francia becsületrendet is, elsősorban szervezőként érdemelte ki – Mira Trailović munkássága, egyénisége meghatározta néhány színház képét, színházi kultúráját, az avantgárd jelenségek, törekvések iránti nyitottsága példamutató és követendő. (G)

NYÁRI SZÍNHÁZAK – Legtöbb érdeklődés a Dubrovnikai Nyári Játékok, a Spliti Nyár és a szabadkai-palicsi színház fesztivál előadásai iránt nyilvánul meg. Dubrovnikban, ahol a pénzhány szintén érezteti hatását, az angol Nemzeti Színház *Hamlet*-előadása keltett megkülönböztetett figyelmet, rendező Richard Eyre, címszereplő Daniel Day-Lewis. Továbbá az a tény, hogy fesztivál házi szerzőjének, Marín Držićnak legismertebb művét, a *Dundo Marojét*, amely nélkül még nem múlt el nyári évad Dubrovnikban, ezúttal két változatban is bemutatták. A jugoszláv színjátás egyik legellentmondásosabb alakjának, Paolo Magellinek a rendezésében és zenés változatában muscalként, Đelo Jusić zenéjével. Magelli rendezésében ez a klasszikus alkotás új értelmezést kapott, kortársukká vált. – A spliti nyári évad színházi slágere Brecht *Háromgarasos operája* volt, Roberto Ciulli, olasz-német rendező irányításával. Ciulli kabaréként rendezte meg ezt a hol zenés játékként, hol operettparódiaként feltűnő, a szerző által kifejezetten politikai jellegűre képzelt darabot. – Szabadkán, annak ellenére, hogy anyagiak híján ezúttal szerényebb méretű műsor mellett kellett dönteniük, tervez-

ték a legtöbb bemutatot. A belváros helyett, ahonnan az élet megbénítása miatt tiltották ki a produkciót, Palicson kapott színpadot *A rigómezei csata* című összeállítás Ljubiša Ristić rendezésében. Ugyancsak Ristić jegyzi rendezőként a *Temetés Terézvárott* című Krleža-novella dramatizációját, valamint a *Repülő Vučisdol* című Csáth-Havas-Munk regényből készített *Royal Navy* című előadást, amelynek színpadi változatát Kača Čelan készítette. Dušan Jovanović készülő rendezéseként adta a sajtó hírül a másik Krleža-bemutatót, az *Arctaeust*. Augusztus vége felé azonban *A rigómezei csata* mellett csupán Bartók Béla operája, *A kékszakállú herceg vára*, alapján készült koreodráám látható a palicsi közönség. Ennek rendezője Nada Kokotović, aki számára ez horror történet, amely azonban lehetőséget ad a bennünk rejlő szörnyű, mondhatnánk állati ösztönöktől való megszabadulásra, a legféltettebb lelki titkok kibeszélésére, s ezzel felszabadító erejű is. Bartók zenéjét a szándéknak megfelelően Mitar Subotić dolgozta át, dísz- és jelmeztervező Bjanka Adžić Ursulov, szereplők pedig Ramadan Azirović, Bakota Árpád, Ljupcos Breszliszki, Timea Budimčević, Dóró Emma, Mišo Gajin, Ljiljana Jakšić, Kasza Éva, Elizabeta Koscoszka, Ana Kosztovszka, Marija Osenica, Nedo Osman, Luka Piljagić, Törköly Levente és Varga Henrietta. A szabadkai-palicsi előadásokat Újvidéken, a péterváradai várbán is közönség elé kívánják vinni. (G)

SZTRUGAI KÖLTÉSZETI ESTÉK – Huszonnyolcadik alkalommal rendezték meg augusztus folyamán a Sztrugai Költészeti Esték elnevezésű rendezvénysorozat, amelyben több mint száz hazai és külföldi író, költő és irodalomkritikus vett részt. Az idei költészeti fesztivált a belga költészetnek szentelték. Ebből az alkalomból jelent meg a szkopjei Kultúra kiadóhoz több mint negyven költőt bemutató antológiája is. A rendezvény keretében bemutatott Jure Kaštelan *Lice u pepelu* (Arc a hamuban) című verseskötetét is. A résztvevők számos író-olvasó találkozáson és irodalmi szimpóziumon vettek részt.

A Sztrugai Költészeti Esték díját, az Aranykoszorút Thomas Shapcott ausztrál költőnek ítélték oda.

CSÁTH GÉZA NOVELLÁI SZERBHORVÁT NYELVEN – Nemrégiben jelent meg a szabadkai Életjel és az Osvit gondozásában az első szerbhorvát nyelvű Csáth-kötet. A könyv huszonhat Csáth-novellát tartalmaz, valamint

Dér Zoltán tanulmányát. Anyagát Lazar Merković és Dér Zoltán válogatta, a kötet fordította Lazar Marković és Tomislav Vojnić.

EMLÉKEZÉS JAKOV IGNJATOVIĆRA – Július 5-én, halálának századik évfordulóján összegyűjtött művei tizennégy kötetének bemutatásával és koszorúzási ünnepséggel adóztak Újvidéken az első szerb realista íróként számon tartott Jakov Ignjatovićnak. A tíz regényét, elbeszéléseit, tanulmányait és emlékiratait tartalmazó impozáns életműsorozatot Božidar Kovaček és Dragiša Živković mutatta be a Matrica srpskában megtartott ünnepségen. Ezen az alkalmi rendezvényen Stojan Vujičić átnyújtotta Živojin Boškownak, az Ignjatović-művek kutatójának és a sorozat szerkesztőjének az író szülővárosa, Szentendre Ignjatović-alapítványának diszoklevélt és emléklapoktját. Ugyanilyen kitüntetésben részesült Dobrica Ćosić, valamint – posztumusz – Veljko Petrović és Milan Kašanin. A koszorúzási ünnepségen Dušan Popov és Živojin Boškov méltatta Ignjatović életútját és írói pályáját, megemlítve, hogy Jakov Ignjatović mindaddig szinte mostohagyereke volt a szerb irodalomnak, amiről talán az tanúskodik a legékesebben, hogy 97 évvel ezelőtt emlékeztek meg róla utoljára. „Tudatosan és szándékosan mellőzték már életében is, halála után pedig ez a rideg hallgatás csak folytatódott” – mondta emlékbeszédében Živojin Boškov. Ignjatović sírjára koszorút helyezett el a Magyar Írószövetség nevében Cseres Tibor elnök, valamint az Ignjatović-alapítvány és a Magyarországon élő szerbek nevében Stojan Vujičić.

A JUGOSZLÁV ENCIKLOPÉDIÁRÓL – A Jugoszláv Enciklopédia szerbiai, vajdasági és kosovói szerkesztőségének nemrégiben megtartott közös értekezletén a kiadvánnyal kapcsolatos munkák végzésének és a megjelenésnek a várható üteméről számolnak be a résztvevők. Az eredményesebb együttműködés és a körültekintő és alapos munka érdekében a jövőben mindhárom szerkesztőségnek meg kell ismerkednie a már kész szócikkkel, s a munkatársakat sem területi hovatartozásuk, hanem szakmai tudásuk alapján kell toborozni – hangzott el az ülésen. A jelenlegi gazdasági helyzet miatt nagy nehézségekbe ütközik az enciklopédiának és párhuzamos kiadványainak, a cirill betűs, az albán és a magyar nyelvű köteteknek a megjelenetése. Pillanatnyilag csak a latin betűs szerbhorvát nyelvű kötet megjelenésére van elegendő pénz. A magyar nyelvű kiadás máso-

dik kötetének anyaga már tavaly nyomdakész állapotban volt, ám anyagi okokból valószínűleg még az idén sem jelenhet meg. A Jugoszláv Enciklopédia szerkesztőségei immár másodiz-

ben folyamodtak a köztársaságok és tartományok képviselőházaihoz a kiadvány pénzelésének ügyében.

Ljubo Babić: Velence

Uroš Predić: Női portré, 1911